

Лаухіна Інна Станіславівна,

*к. пед. н., доцент Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РЕЛІГІЄЗНАВЧОЇ ОСВІТИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНІ

На сучасному етапі релігієзнавчий компонент упроваджується в зміст загальної середньої освіти Франції досить динамічно та інноваційно. Цьому сприяє розроблення низки авторських програм (Н. Альє, Р. Нуайя, Ж. Жоншере, А. Пена-Рюїц, А. ван ден Керхове, Ж. Коста-Ласку), які частково або в повному обсязі можуть використовуватися у шкільних курсах за вибором. Французький дослідник Філіп Годен стверджує, що сьогодні головними напрямками удосконалення релігієзнавчого компонента змісту шкільних знань у Франції є:

- 1) оптимізація та усунення суперечностей у додержанні принципу світськості, урахуванні світоглядних, віросповідних потреб та інтересів учнів;
- 2) компаративний підхід до вивчення різноманітних релігійних систем;
- 3) критичний підхід до викладання та опанування знань про релігії;
- 4) застосування міжпредметних зв'язків;
- 5) посилення зв'язку з реальним життям і спирання на практичний досвід учнів [5].

Прикметно, що на сучасному етапі французькі педагоги вдаються до таких методологічних підходів до запровадження блоків знань про релігію (релігієзнавчого компонента):

- застосовують педагогічний досвід католицької освіти;
- ураховують особливості кожного навчального предмета;
- б) -спираються на міжпредметні зв'язки [4].

Значної популярності останнім часом набули проекти освітньо-виховної дії (РАЕ), що дають змогу комбінувати ці підходи. Робота учнів над цими проектами відбувається чотирма етапами: 1) вибір теми і визначення цілей;

2) презентація теми; 3) формування навичок вести дискусію через розвиток інтересу та критичного мислення; 4) оцінювання набутих навичок [4].

У ході дослідження з'ясовано, що у французьких колежах і ліцеях широко застосовуються різноманітні методичні підходи до впровадження релігієзнавчого компонента змісту знань: міжпредметний, порівняльно-історичний, полікультурний, кросдисциплінарний, культурно-історичний, плюралістичний, національної ідентичності та ін., що варіюються залежно від навчального предмета та освітньо-виховних цілей. У процесі вивчення історії та географії, наприклад, здебільшого практикують діяльнісний підхід у роботі учнів з картами, під час копіювання чи самостійного виконання нескладних зображень об'єктів. На уроках «громадянознавства» вдаються до пізнавального (дискусії, учнівські проекти, індивідуально-керовані роботи) і проблемного (самостійне опрацювання джерел) підходів. У процесі викладання філософії французькі вчителі застосовують дослідницький підхід (ознайомлення з філософськими працями, біографією та ідейними переконаннями відомих мислителів). Щоб полегшити засвоєння специфічної лексики, на уроках французької мови використовують тексти Біблії, грецької і латинської античності. Основним методом на уроках літератури є пояснення тексту художнього твору. Викладаючи історію мистецтв, французькі педагоги часто застосовують експонуючий метод, даючи при цьому учням можливість оцінювати твори мистецтв відповідно до їхнього світобачення й світорозуміння. Метод імпресії (враження) при вивченні мистецьких творів сприяє глибшому, емоційно проникливому осмисленню учнями естетичних, моральних, етичних проблем сучасного суспільства. Традиційні методи: слово вчителя, лекція, бесіда, гра, наочність – застосовуються у процесі викладання релігієзнавчих знань на уроках більшості шкільних предметів [2].

Зіставлення і порівняння педагогічних підходів до здійснення релігієзнавчої освіти у Франції та Україні дало змогу виокремити спільні й відмінні особливості й тенденції. В Україні релігієзнавчу освіту, в основному православну, згідно з чинним законодавством школярі здобувають у державних

навчальних закладах у позакласний час і за згодою батьків або ж у приватних школах релігійних організацій чи у взаємодії з ними. У Франції католицької релігії навчають у державних школах лише щочетверга і лише світські вчителі, якщо йдеться про початкові класи, і капелани в колежах і ліцеях. Проте у школах департаментів Ельзасу і Мозелю таку освіту учні здобувають у державних школах, де релігієзнавство викладається нарівні з іншими предметами. Функціонують приватні релігійні школи, у т.ч. релігійних меншин, які мають однакі права з державними навчальними закладами [3].

В українських школах перевага надається культурологічному підходу до викладання релігієзнавчих знань, це стосується, зокрема, навчального курсу за вибором «Етика віри», упровадженого в 2005 р. На відміну від Франції, в АР Крим діти мусульман мають можливість факультативно вивчати іслам [1].

Аналіз нормативних документів, які регулюють релігійну освіту у Франції та Україні, засвідчив, що навчання релігії в обох країнах здійснюється з додержанням засадничих державних і міжнародних юридичних документів, проте в Україні недостатньо розроблено юридичні підстави для відкриття і функціонування релігійних шкіл. І це обмежує право батьків та їхніх дітей обирати школу згідно з їхніми цінностями, переконаннями, віруваннями і суперечить європейській практиці.

У результаті аналізу праць українських учених з'ясовано, що наразі в Україні існує кілька стратегій реалізації шкільних релігієзнавчих курсів, а саме: 1) релігійну освіту учні мають здобувати в школах, заснованих церквами, а викладачами повинні бути світські вчителі (А. Колодний, М. Бабій, П. Яроцький,); 2) увести до недержавного компонента навчального плану шкіл етичні релігійні курси для учнів 5–9-х класів (О. Сухомлинська); 3) викладати знання про релігію як обов'язковий предмет (В. Жуковський); 4) викладати релігійний курс морально-духовного спрямування, метою якого є глибше пізнання людини, її духовного світу (І. Бех); 5) викладати основи християнського світогляду під контролем церкви, а вчитель повинен мати

кваліфікацію викладача християнської етики, або це може бути священик (о. Филип (Осадченко) [1].

В Україні широко практикується впровадження навчальних курсів релігієзнавчого змісту (етика, релігійна етика, християнська етика) за рахунок варіативної частини навчальної програми. Вивчення чинних в Україні шкільних навчальних програм показало, що так само, як і у Франції, вони містять релігієзнавчі блоки знань. Однак є істотна відмінність: у французьких програмах для колегів і ліцеїв знання про релігію входять до змісту таких предметів, як історія, географія, громадянство, історія мистецтв, філософія, французька мова і література, а в українських школах цій тематиці приділяється увага у програмах лише п'яти предметів – етики (5–6 кл.), музичного мистецтва (5–8 кл.), образотворчого мистецтва (5–7 кл.), художньої культури (9–11 кл.), історії України (5, 7–11 кл.). Меншою мірою релігієзнавчий компонент змісту входить до програм з української мови (опрацювання текстів відповідної тематики як дидактичного матеріалу) та української літератури (вибірково в окремих творах художньої літератури). Тематичні блоки релігієзнавчого змісту містяться в інтегрованих курсах «Мистецтво» (5–8 кл.), «Історія України», «Всесвітня історія» (6 кл.), «Країнознавство», «Географія населення з основами демографії», «Географія культури світу» (10–11 кл.).

Як і у французьких навчальних програмах, так і в українських, містяться методичні рекомендації щодо практичної реалізації релігієзнавчих знань у змісті того чи того навчального предмета. Значною мірою загальні методологічні підходи збігаються. Ідеться насамперед про застосування пізнавального, діяльнісного, культурологічного, міжпредметного, полікультурного, компетентнісного підходів у викладанні знань релігієзнавчого змісту. В Україні до них додаються такі підходи, як аксіологічний, соціокультурний, діалогової стратегії, єдності загальнолюдського і національного, антропологічний, особистісно орієнтований. Педагогічні методи й прийоми реалізації релігієзнавчого компонента в шкільному навчальному

процесі також здебільшого подібні: бесіда, моделювання, розв'язування ситуацій, аналіз художніх текстів, практикуми, семінари, конференції, учнівські проекти, інтерактивне навчання. Педагогічні методи реалізації релігієзнавчого компонента змісту шкільних знань, що застосовуються французькими педагогами, заслуговують на увагу як інноваційні і варті запозичення.

Список використаних джерел

1. Laoukhina Inna. Comment est abordé le fait religieux dans les établissements scolaires d'enseignement général d'Ukraine et de France: analyse comparative / Inna Laoukhina // The Advanced Science Journal. Edition spéciale 2. «Thèses d'avril». – 2012. – С. 9–11.
2. Maillard Cécile. Les sujets sensibles mieux traités dans les nouveaux programmes / Cécile Maillard // Le Monde de l'éducation. – Avril, 2008. – P. 55–56.
3. Ministère de l'Education Nationale, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche «Forme et sens». Colloque sur la formation à la dimension religieuse du patrimoine culturel. – Paris : Ecole du Louvre, La documentation française, 1997. – 142 p.
4. Nouailhat René. Le fait religieux dans l'enseignement / René Nouailhat. – Magnard : Chemins de formation, 2002. – 115 p.
5. Philippe Gaudin. Extraits de la loi d'orientation et de programme pour l'avenir de l'école concernant l'enseignement du fait religieux à l'école [Electronic resource] / Gaudin Philippe // Loi du 23 avril 2005 : socle commun de connaissances; cahier des charges de la formation des maitres / IESR – Institut européen en sciences des religions, mis en jour le 13/06/2007. – URL : <http://www.iesr.ephe.sorbonne.fr/index3994.html>.